

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 81/2024-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Dudíťa a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátom [REDAKOVANÉ] proti uzneseniu Okresného súdu Prievidza č. k. 15C/33/2022-254 z 30. augusta 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 13. novembra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením okresného súdu č. k. 15C/33/2022-254 z 30. augusta 2023, ktoré navrhuje zrušiť a priznať mu náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou vedenou okresným súdom pod sp. zn. 15C/33/2022 domáhal proti žalovanej náhrady škody vo výške 104,48 eur s príslušenstvom spočívajúcej vo vynaložených nákladoch v súvislosti s cestou do miesta bydliska maloletého dieťaťa a späť. Okresný súd rozsudkom z 3. novembra 2022 žalobu zamietol a žalovanej priznal proti sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu. Uvedené potvrdil Krajský súd v Trenčíne rozsudkom z 23. februára 2023 a zároveň žalovanej proti sťažovateľovi priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

3. O výške trov konania rozhodol okresný súd uznesením z 19. mája 2023 vydaným vyššou súdnou úradníčkou, ktorým sťažovateľa zaviazal povinnosťou zaplatiť žalovanej náhradu trov prvoinštančného konania vo výške 493,63 eur (výrok I) a náhradu trov odvolacieho konania vo výške 33,88 eur (výrok II). Žalovanej v prvoinštančnom konaní vznikli trovy konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia za úkony právnej služby, a to prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom; písomné podanie týkajúce sa veci samej – odpor proti platobnému rozkazu; písomné podanie týkajúce sa veci samej – vyjadrenie z 20. septembra 2022; účasť na konaní pred súdom 3. novembra 2022 v trvaní 2,25 h; štyrikrát režijný paušál; cestovné vo výške 107,42 eur za cestu z Bratislavy do Prievidze a späť 3. novembra 2022; náhrada za stratu času vo výške 174,42 eur za čas strávený cestou z Bratislavy na pojednávanie do Prievidze a späť 3. novembra 2022 a daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %. V odvolacom konaní jej vznikli trovy konania, ktoré pozostávali z trov právneho zastúpenia za úkony právnej služby, a to vyjadrenie k odvolaniu z 5. decembra 2022, a režijný paušál spolu s daňou z pridanej hodnoty.

4. Proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky podal sťažovateľ sťažnosť, v ktorej namietal, že je vecne nesprávne, neopodstatnené a účelové, pretože žalovanej bola priznaná náhrada cestovných výdavkov zo sídla advokátskej kancelárie z Bratislavy, a to napriek tomu, že každý úkon žalovanej bol realizovaný z miesta pracoviska právneho zástupcu žalovanej, teda zo Žiaru nad Hronom. Vznik týchto trov nebol v priebehu konania tvrdený, preukázaný a nevyplýva zo súdneho spisu. Taktiež namietal priznanie náhrady za neúčelné písomné podanie žalovanej, ktorým bolo vyjadrenie k návrhu na pokračovanie v konaní z 20. septembra 2022 a neprimeranú výšku náhrady za účasť na pojednávaní, ktoré trvalo len dve hodiny. Predostrel výklad pojmov sídlo a pracovisko advokátskej kancelárie, argumentujúc aj rozhodnutím ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 189/2022 z 27. apríla 2022.

5. Okresný súd napadnutým uznesením z 30. augusta 2023 zmenil výrok týkajúci sa náhrady trov prvoinštančného konania a sťažovateľa zaviazal povinnosťou žalovanej zaplatiť náhradu trov v tejto časti vo výške 473,71 eur (výrok I) a vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľa zamietol. V napadnutom uznesení okresný súd poukázal na uznesenie krajského súdu sp. zn. 11S/59/2017 zo 14. augusta 2019, v zmysle ktorého § 17 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) upravujúci náhradu za stratu času jednoznačne používa slovné spojenie „sídlo advokáta“; pri jeho aplikácii je teda potrebné vychádzať z miesta sídla advokáta, a nie z miesta pracoviska advokáta. Následne sa zaoberal rozhodnutím ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 189/2022 z 27. apríla 2022, v ktorom ústavný súd vyhodnotil za ústavne konformný záver vyslovený prvoinštančným súdom, ktorým na účely priznania náhrady za stratu času považoval za sídlo advokátskej kancelárie miesto pracoviska zapísané v Slovenskej advokátskej komore. Nadväzne uviedol vlastný právny záver, keď skonštatoval, že pokiaľ nie je preukázané, že v daný deň cestoval advokát z pracoviska, je potrebné vychádzať z toho, že cesta bola uskutočnená z miesta sídla advokátskej kancelárie. Sťažovateľ nepreukázal, že právny zástupca žalovanej cestoval z pracoviska advokátskej kancelárie, teda zo Žiaru nad Hronom. Zisťovanie, z akého konkrétneho miesta príslušný advokát v daný deň cestuje na účely vykonania úkonu právnej služby, či v predošlý deň vykonával advokáciu v mieste svojho sídla alebo inde, či nebol náhodne ubytovaný v mieste geograficky bližšom ku konajúcemu súdu a skúmanie iných podobných otázok presahuje účely rozhodovania o výške trov konania. Na uvedenom nemení nič ani citované rozhodnutie ústavného súdu, keďže sa týka inej skutkovej situácie.

6. Okresný súd sa stotožnil s námietkou sťažovateľa týkajúcou sa priznanej náhrady trov konania za účasť na pojednávaní konanom 3. novembra 2022. Po preštudovaní elektronického súdneho spisu a zvukovej nahrávky z pojednávania považoval súd za preukázané, že čistý čas pojednávania (po odpočítaní času jeho prerušenia) predstavoval necelé dve hodiny, preto dospel k záveru, že právny zástupca žalovanej má nárok na jeden úkon právnej služby, nie na dva úkony priznané mu sťažnosťou napadnutým uznesením vydaným vyššou súdnou úradníčkou. K opačnému záveru dospel vo vzťahu k námietke o neúčelnosti právneho úkonu žalovanej, a to jej vyjadrenia k návrhu na pokračovanie v konaní z 20. septembra 2022. Žalovaná v ňom okrem argumentácie v podanom odpore uviedla aj nové skutočnosti (účelové konanie sťažovateľa o podávaní početných žalôb, poukaz na rozpor s dobrými mravmi, zneužitie práva sťažovateľom, spochybnenie vzťahu sťažovateľa k použitému motorovému vozidlu pri predmetnom styku, návrh na vykonanie dôkazu a procesné spojenie vecí), a preto bol tento úkon s poukazom na judikatúru ústavného súdu vyhodnotený okresným súdom ako účelný.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti tvrdí, že napadnutým uznesením boli porušené jeho majetkové práva, pretože okresný súd nesprávne a bez náležitého odôvodnenia priznal žalovanej náhradu trov konania spočívajúcu v cestovných výdavkoch z miesta Bratislava, a nie z miesta Žiar nad Hronom, ktoré má preukazne výlučný vzťah ku konaniu, pretože každý úkon žalovanej bol realizovaný na pracovisku právneho zástupcu žalovanej v Žiari nad Hronom. Ide tak o trovy, ktoré reálne nevznikli. V takomto postupe sťažovateľ identifikuje snahu neúčelne navyšovať cestovné náhrady, čo je v rozpore so zákonom, s dobrými mravmi, aj so zásadou hospodárnosti a účelnosti konania. Podľa jeho názoru je súd povinný vždy skúmať účelnosť vynaložených trov, pričom zo strany právnej zástupkyne žalovanej k preukázaniu ich vzniku žiadnym spôsobom (okrem ich vyčíslenia) nedošlo. Nie je mu známe, ako má preukázať, že právny zástupca žalovanej skutočne cestoval zo Žiaru nad Hronom, a nie z Bratislavy. Je to práve žalovaná, ktorá má uniesť dôkazné bremeno a preukázať skutočný a účelný vznik trov. Presun ťarchy dokazovania skutočných cestovných výdavkov je tak v príkrom rozpore s právnou úpravou a logikou samotnou.

8. Na podporu svojich tvrdení sťažovateľ poukázal na množstvo rozhodnutí, ktoré sa pri otázke účelnosti náhrady cestovných výdavkov zaoberali pojmom „sídlo“ a „pracovisko“ a ktoré okresný súd napriek zásade *iura novit curia* vo svojej činnosti nijako nezohľadnil (uznesenie Okresného súdu Žilina sp. zn. 18 CbZm/14/2017 z 19. januára 2022, uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 189/2022 z 27. apríla 2022, uznesenia Okresného súdu Rožňava sp. zn. 6C/317/2015 z 3. decembra 2020 a sp. zn. 10C/20/2021 z 28. júna 2021, uznesenie Okresného súdu Ružomberok sp. zn. 2C/131/2014 z 8. januára 2015).

9. Okresný súd umožnil žalovanej vyjadriť sa k sťažnosti sťažovateľa, pričom žalovaná vo vyjadrení poukázala na uznesenie krajského súdu (bod 5 odôvodnenia), ktoré si okresný súd osvojil. Podľa názoru sťažovateľa ho však nemožno aplikovať na posudzovaný skutkový stav z dôvodu, že advokát v tomto inom konaní mohol zabezpečiť účasť advokátskeho koncipienta na pojednávaní iba zo sídla advokáta, keďže sa tam v tom čase advokátsky koncipient nachádzal a pracoval pod dohľadom školiteľa. V tomto inom konaní došlo k jednoznačnému zdôvodneniu účelnosti trov

konania, zatiaľ čo vo veci sťažovateľa k žiadnemu opodstatnenému uplatňovaniu vynaložených cestovných nákladov nedošlo.

10. Napadnutým uznesením došlo podľa názoru sťažovateľa aj k porušeniu jeho práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Dôvodí tým, že jeho odôvodnenie obsahuje tvrdenia žalovanej z jej vyjadrenia, s ktorým sa sťažovateľ nemal možnosť pred vydaním napadnutého uznesenia oboznámiť a poukázať na zjavnú rozporuplnosť aplikovania jej tvrdení na predmetnú právnu vec. Došlo tak k porušeniu princípu kontradiktórnosti konania ako súčasť práva na spravodlivý proces. V dôsledku toho, že sťažovateľ nemal možnosť poukázať na nesprávne tvrdenia vo vyjadrení žalovanej k sťažnosti, došlo zo strany okresného súdu i k porušeniu princípu rovnosti zbraní v zmysle čl. 47 ods. 3 ústavy.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľa o porušení jeho práv pri rozhodovaní o výške právoplatne priznaného nároku na náhradu trov konania, a to jednak z dôvodu priznania náhrady trov konania žalovanej za cestovné a náhrady za stratu času, ako aj z dôvodu porušenia princípu kontradiktórnosti konania.

12. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (I. ÚS 198/07, II. ÚS 272/08).

13. Z judikatúry ústavného súdu je tiež zrejmé, že rozhodovanie o trovách konania je integrálnou súčasťou občianskeho súdneho konania (I. ÚS 119/2012, I. ÚS 629/2016, I. ÚS 233/2017). V rámci tohto rozhodovania však v zásade ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť (IV. ÚS 248/08, III. ÚS 48/2013, II. ÚS 364/2014).

14. Ústavný súd vo vzťahu k rozhodovaniu o trovách konania ďalej judikoval, že k porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže dôjsť postupom všeobecného súdu, ktorý je založený na celkom zjavne nesprávnej interpretácii a aplikácii príslušných ustanovení zákona upravujúcich náhradu trov konania, v ktorom sú obsiahnuté črty svojvôle, a taktiež v prípade, ak je odôvodnenie súdneho rozhodnutia vo vzťahu k výrokom o náhrade trov konania celkom nedostatočné, t. j. nepreskúmateľné (IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 341/2012, II. ÚS 837/2015).

15. Skutočnosť, že ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba výnimočne, však neznamená, že takýmito rozhodnutiami by nemohlo dôjsť k porušeniu práv sťažovateľov, ktorí sa v tejto súvislosti na ústavný súd obrátia. Ústavný súd už v minulosti rozhodol o porušení práv sťažovateľov rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania, a to napríklad v prípadoch nerešpektovania príslušných ustanovení zákona, resp. vyhlášky (II. ÚS 82/09,

I. ÚS 119/2012, II. ÚS 536/2018, IV. ÚS 431/2018), ako aj v prípade nedostatočného odôvodnenia právnych záverov všeobecného súdu (I. ÚS 423/2010).

16. Podľa § 56 ods. 4 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd návrh na začatie konania podľa § 42 ods. 2 písm. f) odmietne podľa odseku 2 a ten istý navrhovateľ podá ústavnému súdu ďalší návrh na začatie konania v inej veci v podstatnej časti zhodný s predchádzajúcim návrhom, ktorý možno odmietnuť z rovnakého dôvodu, rozhodnutie o jeho odmietnutí môže obsahovať zjednodušené odôvodnenie, v ktorom ústavný súd iba poukáže na skoršie rozhodnutie o predchádzajúcom návrhu na začatie konania.

17. Po preskúmaní ústavnej sťažnosti a jej príloh ústavný súd zistil, že obdobné (v praktickej podobe identické) námietky sťažovateľa už posudzoval vo svojom uznesení sp. zn. I. ÚS 671/2023 zo 7. decembra 2023, ktorým ústavnú sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú odmietol.

18. Ústavný súd v spomínanom uznesení (bod 12) pripustil relevanciu argumentácie sťažovateľa v otázke priznania náhrady trov konania, avšak nedospel k záveru, žeby sa okresný súd pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia a v právnom názore, ktorý v napadnutom uznesení vyjadril, dopustil zjavného excesu. Zároveň zdôraznil, že jeho úlohou nie je a ani nemôže byť rozhodovanie o účelnosti trov konania, resp. prepočítavanie trov v „treťom stupni konania“ [obdobne I. ÚS 475/2020 (ZNaU 81/2020)], ale len posúdenie, či sťažovateľ dostal od okresného súdu náležitú odpoveď na všetky ním uplatnené relevantné námietky.

19. V bodoch 13 a 14 spomínaného uznesenia ústavný súd poukázal na to, že argumenty sťažovateľa iba spochybňujú, avšak bezpečne nepreukazujú, že právny zástupca žalovanej (resp. jeho advokátsky koncipient) cestoval na pojednávanie z pracoviska advokátskej kancelárie (Žiar nad Hronom), a nie z jej sídla (Bratislava). V ďalšom uviedol, že vo veci sťažovateľa sa náhrada trov konania za cestovné a za stratu času spájala s preukázanou účasťou právneho zástupcu žalovanej na pojednávaní, a teda iba vo vzťahu k tomuto úkonu právnej služby sa možno zaoberať okolnosťami podstatnými pre priznanie týchto zložiek trov konania a miesto vypracovania písomných podaní, ako namieta sťažovateľ, je pri posudzovaní a priznávaní týchto náhrad irelevantné. Záver okresného súdu opierajúci sa o doslovný text vyhlášky, ktorá explicitne spomína sídlo advokáta, vyhodnotil ústavný súd síce ako prísne formálny, no celkom zjavne nie je svojvoľný, resp. rozporný s právnou úpravou, ktorá bola relevantná v danej veci, a teda ústavne udržateľný. Ústavný súd uviedol, že reflektuje rozdielnosť judikatúry pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia, ktorá podľa jeho názoru sama osebe nepredstavuje porušenie základného práva na súdnu ochranu, avšak zároveň zdôraznil, že nie je úlohou ústavného súdu zjednocovať judikatúru všeobecných súdov, ale posudzovať ústavnú súladnosť aplikovaného právneho názoru (bod 15).

20. V ďalšej časti (body 16 až 19) sa ústavný venoval námietke sťažovateľa, že mu okresný súd nedoručil stanovisko žalovanej k jeho sťažnosti. V tejto súvislosti dospel k záveru, že hoci by s ohľadom na čl. 9 Civilného sporového poriadku bolo vhodné, aby v záujme naplnenia princípu kontradiktórnosti konania bolo sťažovateľovi doručené aj vyjadrenie žalovanej k jeho sťažnosti, takéto opomenutie nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie dosahujúce ústavnoprávny rozmer, ale je potrebné vyhodnotiť ho s ohľadom na všetky okolnosti konkrétneho prípadu. Napriek tomu, že okresný súd vo svojom rozhodnutí v krátkosti citoval z rozhodnutia krajského súdu,

poukaz na také rozhodnutie pre podporu jeho názoru nemožno považovať za argument takého charakteru, pre ktorý by v prípade nevytvorenia príležitosti sťažovateľovi vyjadriť sa k nemu reálne došlo k oslabeniu jeho pozície. Rozhodnutie všeobecného súdu v podmienkach Slovenskej republiky totiž nemožno chápať tak, ako je v anglo-americkom právnom systéme vnímaný precedens. Jeho rozhodnutie môže (ale nemusí) predstavovať iba určité východisko pre rozhodovanie súdov v iných, skutkovo a právne rovnakých alebo obdobných prípadoch. Všeobecný súd je povinný rozhodovať na základe právnej úpravy a vychádzať z takého skutkového a právneho stavu, aký vyplýva z konkrétnej práve prejednávanej veci, ako to bolo aj vo veci sťažovateľa.

21. Nad rámec uvedeného pri akceptácii prezentovaných názorov vo vzťahu k posudzovanej, obsahovo rovnorodej veci (a s akcentom na záver o aplikácii normatívneho textu vyhlášky uvedený v bode 19 tohto odôvodnenia), čo generuje výsledkovo zhodné meritórne rozhodnutie, ústavný súd poznamenáva, že napadnutým uznesením okresný súd sčasti vyhovel sťažnosti sťažovateľa (bod 6 tohto odôvodnenia), v dôsledku čoho v jeho prospech zmenil sťažnosťou napadnuté uznesenie vydané vyššou súdnou úradníčkou. Ak by zákonný sudca rozhodol na základe argumentácie uvedenej vo vyjadrení k sťažnosti proti rozhodnutiu vyššej súdnej úradníčky v neprospech protistrany (sťažovateľa) bez toho, aby mu ponechal priestor na vyjadrenie sa k vyjadreniu, taký postup by mohol indikovať možnosť porušenia princípu kontradiktórnosti. K uvedenému však vo veci sťažovateľa nedošlo.

22. Ústavný súd, vychádzajúc z § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde, odmietol sťažovateľom podanú ústavnú sťažnosť bez potreby podrobnejšieho odôvodňovania svojich právnych záverov z dôvodu ich zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

23. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. februára 2024

Libor Duľa
predseda senátu